מסורת השים

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פי"א מהל' שבת הלכה טז:
כ ג מיי' פ"ז מהל' משכב ומושב הלכה ב:
כא ד שם הלכה ו:
כב ה שם הלכה ד:

גדול הוא ואין א' יכול להוציאו

בעיגול של דבילה והוציאו לרשות הרבים, בקורה והוציאו לרה"ר רבי יהודה אומר: אם לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבין ואם לאו פטורין ר"ש אומר אע"פ שלא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים פטורים לכך נאמר "בעשותה" יחיד שעשאה חייב. שנים שעשאוה פטורין

במאי קמיפלגי: בהאי קרא °ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה: ר"ש סבר תלתא מיעוטי כתיבי 'נפש תחטא', 'אחת תחטא', 'בעשותה תחטא' חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי זה אינו יכול וזה אינו יכול ורבי יהודה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת ב"ד *ור"ש *יחיד שעשאה בהוראת ב"ד חייב ור"מ מי כתיב 'נפש תחטא', אחת תחטא, בעשותה תחטא, תרי מעוטי כתיבי: חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת ב"ד: אמר מר זה יכול וזה אינו יכול דברי הכל חייב הי מנייהו מיחייב? אמר רב חסדא *זה שיכול, דאי זה שאינו יכול מאי קא עביד אמר ליה רב המנונא *דקא מסייע בהדיה אמר ליה *מסייע אין בו ממש אמר רב זביד משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא *היה יושב על גבי המטה וארבע טליות תחת רגלי המטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש ור' שמעון מטהר *היה רוכב על גבי בהמה וד' טליות תחת רגלי הבהמה טהורות מפני שיכולה לעמוד על ג' ואמאי הא קמסייע בהדי הדדי, לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רב יהודה מדיסקרתא לעולם אימא לך מסייע יש בו ממש ושאני הכא דעקרה לה לגמרי והא דזימנין עקרה הא וזימנין עקרה הא ליהוי כזב המתהפך מי לא תנן *זב שהיה מוטל על ה' ספסלין או על ה' פונדאות לאורכן טמאים לרחבן טהורין, ישן - ספק מתהפך עליהן טמאין אלא לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש, אמר רב פפי משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא

רבי

תורה אור
ויקרא ד

דמסייע אין בו ממש

עיגול וקורה גדולים הן ואין אחד יכול להוציאו: ואם לאו · שיכול אחד להוציאו: נפש תחטא · משמע נפש ולא נפשות: חד למעוטי זה עוקר. מרשות הרבים: וזה מניח · ברשות היחיד דכל כמה דלא כתיב אלא חד מיעוט מסתברא דהאי הוא דממעט דהאי קעביד פלגא והאי פלגא וליכא חד דמסייע בכולהו: וחד · יתורא למעוטי אף על פי דעבדי כי הדדי דהאי עביד כולה והאי עביד כולה ומיהו זה יכול וזה יכול הוא דממעיט דלאו אורחיה למעבדה בתרי: וחד · יתורא למעוטי אף זה אינו יכול וזה אינו יכול דאף על גב דאורחייהו למיעבד בתרי, מעטינהו: יחיד שעשה בהוראת ב"ד · הורו ב"ד שחלב מותר והלך היחיד ועשה על פיהם דאנוס הוא ורבי שמעון לטעמיה דאמר בהוריות יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב: תרי מיעוטי כתיבי · 'נפש אחת: חד מיעוטא הוא דאורחיה דקרא לאשתעי הכי: זה שיכול · דהיא עבדה לכולה: אין בו ממש · מי שאינו אלא מסייע בדבר ואם בא לעשותו לבדו אינו יכול, אין בו ממש ולא חשיב מידי ולא מיפטר אידך: אף אנן נמי תנינא · דמסייע אין בו ממש: היה · זב יושב על גבי מטה: וד' טליות · טליתות: שאינה יכולה לעמוד על ג' · וכיון דזה אינו יכול וזה אינו יכול כל אחד ואחד טולי מעשה עביד וגבי מדרס הזב בעינן שינשא רובו עליו בת"כ: ור' שמעון מטהר · ר' שמעון לטעמיה דאמר זה אינו יכול וזה אינו יכול *כמי אינו אלא כמסייע ופטור (א)*(נ"א דבעי שיעור זיבה לזה ושיעור זיבה לזה כלומר רובו של זב מכביד על כל אחד ואחד ואפילו מסייע לא הוי): מפני שיכולה לעמוד על ג' · הלכך כל אחד ואחד הו"ל רביעי ואינו אלא מסייע וסתמא כר' יהודה דזה יכול וזה יכול קרי מסייע: דעקרה ליה לגמרי · עוקרת הרגל מן הארץ ואפי' מסייע לא הוי: *ופרכינן ואי טעמא משום דעקרה ליה, כיון דזימנין דעקרה האי וזימנין עקרה האי ובכל ג' איכא לספוקי שמא הכבידה עליהן ולא עקרתן לטמינהו מספק כזב (ב) המתהפך על ה' פונדאות דמטמינן ליה מספק: פונדאות. כמין חריטין כיסים ארוכים ונותנין בהן מעות ובלעז בריד"ש ורואין לשמש שכיבה עם מלאכתן שיושב עליהם והם מלאות מעות ופותח פיהם ונוטל ואין צריך לומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו: לאורכן · כגון שהיה שוכב על מיטיו או פרקדן ואורכו מוטל על (ג) אורכן: טמאים גרסינן במשנה דטהרות דיש לומר בכל אחת מהן שנישא רובו עליו פעמים על זו ופעמים על זו: לרחבן טהורין · לפי שארכו מוטל על רחבן ואין רובו נישא על אחת מהן: ישן · לו עליהן לרחבן: ספק נתהפך · על ארכו ונמצא כולו נשען על אחת מהן: טמאים · דכל חדא איכא למימר על זו נתהפך אימא מטמינן מספק והכא נמי אי משום עקירה הוא ניטמינהו מספיקא, אלא לאו, טעמא משום דכולהו הוו כל חדא וחדא מסייע ואין בו ממש כן נראה בעיני משנה זו ורבותי גורסין לאורכן טהורין ופירשו טעמא דלאורכן טהורין משום דאמרי שמא ביניהן שכב ולא עליהם וקשיא לי א"כ לקולא תלינן ולמאי תני סיפא ספק נתהפך טמאים):

הסום

תלתא מיעוטי כתיבי · והא דנקט בעשותה בברייתא טפי מהך משום שהוא מיעוט אחרון שבפסוק ובהא פליגי ולא ידע ר"י דלאמאי נקט במילתיה דר' שמעון יחיד שעשאה חייב ט' ולא נקט לישנא דלעיל העושה את כולה ולא העושה את מקצתה ושמא לישנא דשנים שעשאוה פטורין משמע טפי אפי' זה אינו יכול וזה אינו יכול: חד למעוטי זה עוקר וזה מניח · וזה כתב אות אחת ובא חבירו וכתב אות שניה' לא איצטריך קרא אלא אהוצאה דה"א הכנסה והוצאה הוא דקפיד רחמנא וליחייב אפי' בלא הנחה: ה"ג ורבי שמעון יחיד שעשאה בהוראת ב"ד לא צריך קרא ול"צ ר"ש לטעמיה דאמר יחיד שעשאה בהוראת ב"ד חייב כדפירש בקונטרס דהא תנן בהדיא בפ"ק דהוריות (ד' ג:) הלך ועשה על פיהן בין הביאו כפרתן בין לא כו' ר' שמעון פוטר ומפרש טעמא תולה בב"ד אנוס הוא: אמר מר זה יכול וזה אינו יכול · נראה לר"י דהאי אינו יכול הייני אפי' בעל כח הרבה אלא שהוא נושא הקורה בענין זה בכי האי גוונא שאלמלא אחר לא היה יכול לנושאה לבדו כגון באצבע או תופשה בענין זה שאינו יכול לנושאה לבדו דמה לנו לכחו כיון דהשתא מיהא אינו יכול לנושאה: הי מינייהו מיחייב · לא בעי למימר שיהא פטור אותו שיכול וליחייב שאינו יכול דאין זה סברא אלא קאמר דליתחייב נמי אפילו שאינו יכול כמו לר' יהודה ור"מ דאמרי לעיל זה אינו יכול וזה אינו יכול חייב: אמר רב זביד משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא · פירוש דמסייע אין בו ממש קשה לר"י דהכא אית ליה לרב זביד דמסייע אין בו ממש וכן רב אשי בסמוך ובפ"ב דבילה (דף כב.) אמרינן אימר כחל עינא על יד נכרי בשבת א"ל רב אשי מאי דעתיך כו' ואמר רב כהנא חולה שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה הא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח א"ל איכא רב זביד דקאי כוותך ושני ליה מסייע אין בו ממש משמע דרב זביד ורב אשי סוברים דיש בו ממש ואין לומר דהא דאמר הכא אין בו ממש לא שיפטר לגמרי אלא דאין בו חיוב חטאת דהא מייתי רב אשי דעבודתו כשרה משמע דאפי' פסולא דרבנן ליכא א"כ לענין שבת נמי מנלן שיש בו איסורא דרבנן ומיהו לרב אשי איכא למימר דבתר דשמעה מאמימר סברה אלא לרב זביד קשה דאיהו גופיה קאמר משמיה דרבא דאין בו ממש ואמימר היה הרבה אחר רבא ואפי' אחר רב פפא שהיה תלמידו של רבא ושמא בתר מעשה דאמימר שמעה רב זביד משמיה דרבא ולא *מרכא עלמו · ועוד אור"י דהכי פריך התם והא קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח ואע"ג דמסייע אין בו ממש בעלמא הא אית לן למימר דאסרו משום שחיקת סממנין ומשני דאין בו ממש אפילו לענין זה: ור"ש מטהר · פי' בקונטרס דר"ש לטעמיה דפטר זה אינו יכול וזה אינו יכול [ואינו] נראה לרשב"א דשאני התם דגלי רחמנא דאיכא קרא לפטור ונראה דטעמא משום דבעי שיהיה רוב הזב נישא על כל אחד וכן משמע במסכת זבים פ"ד (משנה ה) דתנן הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב כנגדו כרע הזב טהורין כרעו הן טמאין ר"ש אומר ביחיד טמאין פי' כשאין אלא משכב אחד או מושב אחד במרובין טהורין שאין כ"א נושא רובו: היה רוכב ע"ג בהמה · בעומדת איירי דאי במהלכת כל שעה עוקרת רגל הא' ועומדת על ג' וטמא מה שתחתיהן שאינה יכולה לעמוד על שתים: מפני שיכולה לעמוד על ג' · וה"ל כל רגל אינו יכול והג' אחרים יכולין: וכיון דזימנין עקרה הא וזימנין הא ליהוי כזב המתהפך · ואפילו בר"י טמא: לאורכן טמאין · כן גרים הקונטרס ופי' דטמאין משום דאיכא למימר דכל אחד נשא רובו עליו פעמים על זה ופעמים על זה לרוחבן טהורין שאין רובו נישא על כל אחד מהן ולפי זה אתיא כר"ש דבעי שיהא רוב הזב נישא עליו ור"י אומר דמצי למימר דאתיא אפילו כרבנן וטעמא דטהורות משום דה"ל כל אחד מסייע שאין בו ממש ומהך רישא הוה מצי למיפרך דמטמאין לאורכן מספיקא אלא ניחא ליה למיפרך מסיפא דמפרש בה טעמא אמאי טמאין:

משמעת

רבינו חננאל

ישרוף אלא יערב בסוף פי שמת [דף קכח] א"ר עקיבא מודה אני בזה שנכנסים בחזקתן ואמרינן עלה בחזקת מי ר' אילא אמר בחזקת יורשי האם רבי זירא אמר בחזקת יורשי הבן כי סליק ר' זירא קם בשיטתיה דר' (אלעזר) [אילא]קם רבא בשיטתא דר' זירא א"ר זירא שמע מינה אוירא דא"י מחכים פי' משום דהוא הדר למימרא דר' אילא דמן א"י ורבא דמן בבל קם במימרא קמא דר' זירא דהוה אמר בבבל: בין בימינו ובין בשמאלו ובחיקו ועל כתפו הני ארבע דתנן חייב שכן משא בני קהת והות אמרינן דבוואתא שכן הוה אלעזר בן אהרן נושא שמן המאור וקטורת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה ואשכחינן בתלמוד א"י שמן המאור בימינו וקטורת הסמים בשמאלו ומנחת התמיד תלויה בזרועו ושמן המשחה ר' אבין בשם ר' אלעזר כמין צלוחה קטנה היתה תלויה באפונדתו: א"ר אלעזר המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים חייב שכן משא בני קהת ומנ"ל דמשא בני קהת למעלה מעשרה טפחים דאשכחינן דמזבח עשר אמות היה גובהו וקא פרסו לוים פריסא עליה וכו' ופרשו עליו כסוי עור תחש ומיכן את למד ללוים שקומתן עשר אמות ואי לאו הכין לא יכלין למפרס פרסא אמזבח ומנ"ל דמזבח גובהו עשר אמות דאיתקש למשכן דכתיב ואת קלעי החצר ואת מסך [פתח] שער (המזבח) [החצר] אשר על המשכן ועל המזבח סביב מקיש מזבח למשכן מה משכן עשר אמות דכתיב עשר אמות אורך הקרש אף מזבח עשר אמות ואשכחן במשה רבינו שהיתה קומתו עשר אמות דכתיב ויפרוש את האהל על המשכן ואמר רב משה פירשו והא מלתא דגבהה דמזבח עשר אמות אע"ג דכתיב ושלש אמות קומתו מפרשא בגמרא דקדשים בפרק קדשי קדשים והכין אמרי' שם ר' יהודה לטעמיה דאמר מזבח משה גדול היה דתניא ה' אמות אורך וה' אמות רחב רבוע היה המזבח וכו' דברים ככתבן דברי רבי יוסי ר' יהודה[אומר] נאמר כאן רבוע ונאמר להלן רבוע מה להלן מאמצעיתו הוא מודד אף כאן מאמצעיתו הוא מודד ואמרינן ור' יוסי כי גמיר גזירה שוה בגובהא גמירי דתניא ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר נאמר כאן רבוע ונאמר להלן במזבח הזהב רבוע מה להלן גבהו כשנים ברחבו אף כאן גבהו כשנים כרחבו א"ל רבי יהודה והלא כבר נאמר ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות אפשר כהן עומד ע"ג מזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ א"ל ר' יוסי ואתה אי אתה אומר כן גבהו והלא כבר נאמר אשר על המשכן ועל המזבח סביב מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות ואומר קלעים חמש עשרה אמה לכתף ומה ת"ל וחמש אמות קומתו משפת מזבח ולמעלה ומה ת"ל ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה כי גמיר ג"ש ברוחבה לר' יהודה נמי קא מיתחזי כהן נהי דכהן מיתחזי עבודה בידו מי מתחזיא וכיון שקומת הלוים עשר אמות וראה שאפי' המזבח שגבהו עשר אמות הוא נשוי למעלה מי"ם משום דטבעות שהן בתים לבדים קבועות בסוף שליש העליון של מזבח ונמצאו דמידלי בכתפות תילתא מלתחת ומשכחת תילתיה עילאה לעיל מן כתפיהן דהוא ג' אמות (ושליש) [וששה] מכתף לוי ולמטה והוא

רב נסים גאון

זב שהיה מוטל על ה' ספסלין או על ה' פונדאות לאורכן טמאין לרחבן טהורין. פירוש דבר זה מצוי בתוספתא (זבים פרק ד) זב שהוא מוטל על ו' כסאות לרחבן טהורות שאין אחד מהן נושא רובו ומשכחת לה בתורת

נ"ל ור' שמעון לטעמי' דאמר יחיד וכו' רש"ל

[נ"ל הא קא]

[ביצה כב.]

רש"ל מ"ז

זבים פ"ד מ"ז

ג"ז שם

שם מ"ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ור' שמעון וכו' כמסייע ופטור (נ"א דבעי וכו' לא הוי) תא"מ וג"ב ס"א נמחק הלי נ"א כי אינו מפירש"י אלא מפי' התוס': (ב) ד"ה ופרכינן וכו' כזב המתהפך על: (ג) ד"ה לארכן וכו' מוטל על רחבן וכו' וסס"ד:

גליון השים

תוס' ד"ה אמר רב זביד וכו' ולא מרכא עלמו. עיין חולין קיג ע"ב בתוס' ד"ה לא דרכים:

*דלכל הדיעות את זה ממעטין

מבנה
דעות שונות איך לדרוש הפסוק "ואם נפש אחת..."

מבנה
⋈ ציטוטים ממקור לצ"ל 3ב:

נושא
מסייע אין בו ממש

מבנה
△ נסיונות להוכיח דמס"ע אין בו ממש

▽ נסיון לדחות